

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

SROVNÁVACÍ STUDIE

Kolektivní právní ochrana ve vybraných členských státech EU

Obsah:

KOLEKTIVNÍ PRÁVNÍ OCHRANA VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EU.....	3
SHRNUTÍ	3
PRÁVNÍ ÚPRAVA SYSTÉMŮ KOLEKTIVNÍ PRÁVNÍ OCHRANY NA ÚROVNI EU	5
BELGIE	8
NĚMECKO	13
RAKOUSKO	15
FRANCIE.....	17
ITÁLIE	19
NIZOZEMÍ.....	21
POLSKO.....	23
POUŽITÉ ZDROJE.....	25

Srovnávací studie č. 5.378
únor 2018/červenec 2019
autor: Mgr. Darina Nezkusilová

AKTUÁLNÍ VYDÁNÍ:	EDICE: STUDIE
Název: Kolektivní právní ochrana ve vybraných členských státech EU	Typ edice: online, ISSN 2533-4131
Autoři: Nezkusilová, D.	URL: http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1
Číslo: Srovnávací studie č. 5.378	První vydání edice: červenec 1991
Datum: únor 2018/červenec 2019	Frekvence vydání edice: nepravidelná
Klíčová slova: Kolektivní právní ochrana; Ochrana spotřebitele; Náhrada škody; Zdržovací žaloba; Reprezentativní žaloba; Kolektivní žaloba	Zaměření: srovnávací a analytické studie zpracované pro členy Parlamentu České republiky
	Jazyk: CZ
	Vydavatel: Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1

PARLAMENTNÍ INSTITUT plní úkoly vědeckého, informačního a vzdělávacího střediska pro Poslaneckou sněmovnu, její orgány, poslance a Kancelář Poslanecké sněmovny, pro Senát, jeho orgány, senátory a Kancelář Senátu. Naše činnosti a produkty uvádíme níže.

Oddělení všeobecných studií	STUDIE Srovnávací studie Analytické studie	ODPOVĚDI NA DOTAZ Stručné odpovědi na dotazy členů Parlamentu	VYBRANÁ TÉMATA Studie zpracované k aktuálním problematikám	MONITORING Vybrané hospodářské měnové a sociální ukazatele	MIGRACE Přehled aktualit v oblasti migrace za vybrané období
	PŘEHLED SZBP Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU	EUROZÓNA+ Přehled ekonomických událostí v EU	PODKLADY pro zahraničně politická jednání	PŘEDNÁŠKY pro zahraniční delegace, PS, Senát	
Oddělení pro evropské záležitosti	STANOVISKA kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU	KONZULTACE k předkládaným vládním návrhům zákonů	DOKUMENTY EU Výběr z aktů a dokumentů EU zaslaných PS	ZPRÁVY Aktuální agenda v Bruselu	PODKLADY pro jednání výboru na mezinárodní úrovni
	INFORMAČNÍ STŘEDISKO Informace o činnosti Poslanecké sněmovny a prohlídky budov	ECPRD Spolupráce s Evropským centrem pro parlamentní výzkum a dokumentaci	PŘEDNÁŠKY pro Poslaneckou sněmovnu, pro školy, veřejnost	INFORMAČNÍ MATERIÁLY o fungování Poslanecké sněmovny, o legislativním procesu	ZÁPISY ze schůzí, seminářů, přednášek, kulatých stolů

Kolektivní právní ochrana ve vybraných zemích EU

Kolektivní právní ochrana je mechanismus, s jehož pomocí mohou poškození, jimž vznikla škoda v důsledku jednoho a téhož protiprávního jednání, vymáhat své nároky společně podáním jediné žaloby k soudu.

Shrnutí

Práce se zabývá kolektivní právní ochranou ve vybraných zemích EU. Nejdříve se stručně věnuje dosavadnímu vývoji právní úpravy na úrovni EU, kde bylo přijato doporučení, z něhož vyplývají zásady, na nichž by členské státy měly založit své systémy kolektivní právní ochrany, pokud se je rozhodnou ve svých právních rádech zavést. Návrh směrnice o reprezentativních žalobách je nyní na úrovni EU teprve projednáván.

Právní úprava kolektivní právní ochrany se aktuálně v členských státech EU v mnoha aspektech liší. Rozdílné jsou např. oblasti práva, v nichž lze v jednotlivých členských státech kolektivní právní ochranu uplatňovat. Tyto oblasti zpravidla zahrnují ochranu investorů, ochranu spotřebitele, ochranu životního prostředí nebo ochranu hospodářské soutěže, avšak jednotlivé členské státy kolektivní právní ochranu zpravidla připouštějí jen v některých z těchto oblastí, přičemž mezi nimi existují rozdíly v tom, o které oblasti se jedná. Nejednotnost lze spatřovat i v tom, jaké nároky lze prostřednictvím kolektivní žaloby uplatnit. V některých členských státech lze podat pouze zdržovací žalobu, jejímž cílem je dosáhnout soudního zákazu určitého protiprávního jednání podnikatele, v jiných je naopak možné podat i žalobu na náhradu škody. V členských státech existují různé přístupy i k aktivní legitimaci subjektů, které mohou žalobu jménem skupiny poškozených nebo v jejich zastoupení podat. V neposlední řadě mezi členskými státy existují různé přístupy i v tom, jakým způsobem se poškození připojují ke skupině žalujících. Kolektivní právní úprava může být založena buď na principu „opt-in“, kdy se poškození ke skupině žalujících připojují na základě svého aktivního projevu vůle nebo naopak na principu „opt-out“, podle něhož jsou poškození automaticky součástí žalující skupiny, pokud výslovně neprojeví svoji vůli ji opustit. Existují i členské státy, v nichž je kolektivní právní ochrana založena na kombinaci obou těchto přístupů. Práce se stručně zabývá také otázkami náhrady nákladů řízení, možnostmi financování kolektivní právní ochrany ze strany třetího subjektu a rozdělení vymoženého nároku na náhradu škody mezi poškozené.

Obsah

KOLEKTIVNÍ PRÁVNÍ OCHRANA VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EU.....	3
SHRNUTÍ.....	3
PRÁVNÍ ÚPRAVA SYSTÉMŮ KOLEKTIVNÍ PRÁVNÍ OCHRANY NA ÚROVNI EU.....	5
BELGIE	8
<i>Podmínky pro podání skupinové žaloby.....</i>	8
<i>Určení okruhu spotřebitelů účastnících se na skupinové žalobě</i>	9
<i>Oprávněný zástupce pro podání skupinové žaloby</i>	9
<i>Příslušnost soudu</i>	10
<i>Soudní řízení o skupinové žalobě.....</i>	10
<i>Výkon rozhodnutí.....</i>	12
<i>Financování řízení o skupinové žalobě.....</i>	12
NĚMECKO.....	13
<i>Žaloby v oblasti kapitálových investic.....</i>	13
<i>Ochrana spotřebitele</i>	13
<i>Hospodářská soutěž.....</i>	14
<i>Životní prostředí.....</i>	14
<i>Příslušnost soudů</i>	15
<i>Náklady řízení.....</i>	15
RAKOUSKO	15
<i>Příslušnost a procesní pravidla</i>	16
<i>Společné řízení o jednotlivých nárocích</i>	16
<i>Financování a náklady řízení</i>	17
FRANCIE	17
<i>Reprezentativní žaloba</i>	17
<i>Kolektivní žaloba</i>	18
<i>Skupinová žaloba</i>	18
<i>Náklady řízení a financování vedení řízení.....</i>	18
<i>Žaloba v oblasti ochrany investorů</i>	19
ITÁLIE.....	19
<i>Princip, na kterém je skupinová žaloba založena.....</i>	20
<i>Příslušnost soudů</i>	21
<i>Náklady řízení.....</i>	21
NIZOZEMÍ.....	21
<i>Požadavky na skupinu podávající kolektivní žalobu a na kolektivní žalobu jako takovou.....</i>	22
<i>Princip, na kterém je skupinová žaloba založena.....</i>	22
<i>Institut výhradního zástupce</i>	22
<i>Povinnost pokusit se o dosažení dohody</i>	23
<i>Financování kolektivní žaloby.....</i>	23
POLSKO	23
<i>Subjekty oprávněné podat skupinovou žalobu</i>	24
<i>Procesní postup.....</i>	24
<i>Princip, na kterém je skupinová žaloba založena.....</i>	24
<i>Financování kolektivní žaloby.....</i>	25
POUŽITÉ ZDROJE	25

Právní úprava systémů kolektivní právní ochrany na úrovni EU

Evropská komise v červnu 2013 zveřejnila Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „Směrem k evropskému horizontálnímu rámci pro kolektivní právní ochranu“¹ (dále také jen „Sdělení“). Sdělení popisuje komplexnost problematiky kolektivní právní ochrany, především pokud se jedná o rozdílnost právních řádů a tradic členských států a zdůrazňuje nutnost vyvarování se škodlivých účinků, které bez ohledu na výsledek řízení poškozují žalované, a jsou známé ve spojitosti s tzv. „class actions“ používaných v USA. Sdělení také uvádí příklady systémů kolektivní právní ochrany již zavedených v některých členských státech EU, shrnuje odpovědi obdržené v horizontální veřejné konzultaci konané v roce 2011 - „Směrem k soudržnému evropskému přístupu k hromadné žalobě“ a představuje postoj Evropského parlamentu vyjádřený v Usnesení Evropského parlamentu ze dne 2. února 2012 k dokumentu „Směrem k soudržnému evropskému přístupu ke kolektivnímu odškodnění.“²

Současně se Sdělením bylo zveřejněno také Doporučení o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie³ (dále také jen „Doporučení“). Z Doporučení vyplývají základní zásady, na kterých by měly být založeny systémy kolektivní právní ochrany.

Cílem Doporučení je usnadnit přístup ke spravedlnosti v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie a doporučit všem členským státům, aby na vnitrostátní úrovni zavedly systém kolektivní právní ochrany, který by v celé Unii vycházel ze stejných zásad a současně by zohledňoval právní tradice členských států a obsahoval pojistky proti jeho zneužívání. Systémy kolektivní právní ochrany by podle Doporučení měly být dostupné v případech, kdy došlo k porušení práva Unie, a tímto jednáním byla nebo mohla být způsobena škoda fyzickým nebo právníckým osobám (např. v oblasti ochrany spotřebitele, hospodářské soutěže, ochrany životního prostředí, ochrany osobních údajů, finančních služeb a ochrany investic, ale i v dalších oblastech). Doporučení uvádí, že řízení ve věcech kolektivní právní ochrany by měla být především čestná, spravedlivá, včasná a neměla by vyžadovat vysoké náklady.

Z Doporučení vyplývají následující zásady, na nichž by měly být založeny systémy kolektivní právní ochrany:

- a) Mělo by být umožněno, aby kolektivní žalobu mohly podat jak samy poškozené fyzické či právnícké osoby společně, tak zastupující subjekt jednající vlastním jménem;
- b) Zastupující subjekty oprávněné podat reprezentativní žalobu by měly být neziskové, jednoznačně určitelné, měl by existovat přímý vztah mezi jejich hlavním předmětem

¹ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - „Směrem k evropskému horizontálnímu rámci pro kolektivní právní ochranu“, ze dne 11. června 2013, KOM(2013) 0401, dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1516800218439&uri=CELEX:52013DC0401>

² Usnesení Evropského parlamentu ze dne 2. února 2012 k dokumentu „Směrem k soudržnému evropskému přístupu ke kolektivnímu odškodnění“ (2011/2089(INI)) je dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0021+0+DOC+XML+V0//CS>

³ Doporučení Komise ze dne 11. června 2013 o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie, C(2013) 3539/3, dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0396&from=CS>

- činnosti a žalobou a měly by mít dostatečné lidské, odborné a finanční zdroje k řádnému vedení sporu;
- c) Splnění podmínek pro přípustnost kolektivní žaloby by mělo být ověřováno již v rané fázi soudního řízení a u zjevně nepodložených případů by mělo být umožněno zastavení řízení;
 - d) Zastupující subjekty nebo skupina žalobců by měli být oprávněni šířit informace o údajném porušení práv a o záměru podat žalobu při zohlednění všech oprávněných zájmů jako je svoboda projevu, právo na informace a na ochranu dobrého jména nebo hodnot žalované společnosti;
 - e) Při náhradě nákladů řízení by měla být uplatňována zásada „kdo prohrál, platí“;
 - f) Měla by být zajištěna transparentnost v oblasti původu finančních prostředků, kterými je financováno řízení o kolektivní žalobě;
 - g) Měly by být stanoveny podmínky, za nichž je umožněno, aby finanční zdroje poskytl třetí subjekt zahrnující řešení otázek střetu zájmů, dostatku finančních prostředků na pokrytí všech nákladů a případných výloh protistrany při neúspěchu ve věci, zákazu vlivu na procesní rozhodnutí žalující strany, zákazu financování kolektivních žalob proti konkurentovi a zákazu požadování nepřiměřeného úroku za poskytnutí finančních prostředků;
 - h) U sporů týkajících se poškozených z více členských států by vnitrostátní předpisy neměly bránit projednání jediné kolektivní žaloby u jednoho soudu;
 - i) Zastupující subjekty oficiálně oprávněné podat žalobu v jednom členském státě by měly mít právo podat tuto žalobu i u soudů jiného členského státu příslušných v dané věci;
 - j) Žaloby na zdržení se určitého protiprávního jednání by měly být projednávány zcela účelně a případně i ve zkráceném řízení, aby se zabránilo vzniku či zvýšení škody způsobené tímto porušením práva a měly by být stanoveny účinné sankce za nerespektování rozsudku (např. penále za každý den prodlení);
 - k) Kolektivní právní ochrana by měla být založena na principu „opt-in“⁴ a použití principu „opt-out“⁵ by mělo být umožněno pouze výjimečně z důvodů souvisejících s řádným výkonem spravedlnosti;
 - l) Mělo by být podporováno smírné řešení sporů, a to jak v předsoudní fázi, tak v průběhu soudního řízení, a strany sporu by měly mít k dispozici prostředky kolektivního alternativního řešení sporů, jejichž využití by však mělo být podmíněno souhlasem stran. Dohoda o smíru by měla být schvalována soudem;
 - m) Odměny za právní zastoupení a způsob jejich výpočtu nesmí pobízet k vedení zbytečných soudních sporů. Podílové odměny vázané na výsledek sporu by neměly být povoleny, a pokud výjimečně povoleny jsou, ve věcech kolektivní právní ochrany by měly být vhodně regulovány;
 - n) Náhrada škody přiznaná fyzickým nebo právnickým osobám by neměla překročit nárok na náhradu škody, která by byla přiznána, pokud by se nárok uplatňoval individuálními žalobami. Sankční náhrada škody by měla být zakázána;
 - o) Pokud má ve věci porušení práva EU rozhodnout orgán veřejné moci, nemělo by být umožněno zahájit řízení o kolektivní žalobě dříve, než je ve věci s konečnou platností

⁴ Podle principu „opt-in“ se poškození ke skupině žalujících připojují na základě svého výslovného projevu vůle být její součástí

⁵ Podle principu „opt-out“ jsou poškození automaticky součástí žalující skupiny, pokud výslovně neprojeví svoji vůli ji opustit

rozhodnuto tímto orgánem. Pokud je řízení u příslušného orgánu veřejné moci zahájeno až po podání kolektivní žaloby, může soud řízení přerušit. Po dobu řízení u orgánu veřejné moci by současně měl být zastaven běh promlčecích nebo prekluzivních lhůt;

- p) Členské státy by měly vytvořit své vnitrostátní registry kolektivních žalob, které by byly dostupné zdarma elektronicky nebo jiným vhodným způsobem.

Pokud již měly členské státy zavedené vnitrostátní systémy kolektivní právní ochrany nebo se je následně rozhodly zavést, měly je podle Doporučení uvést do souladu se zásadami v něm uvedenými nejpozději do 26. července 2015. Členské státy také měly shromažďovat spolehlivé roční statistické údaje o počtu mimosoudních a soudních kolektivních řízení a informace o účastnících, předmětu řízení a jeho výsledku a tyto údaje každoročně sdělovat Komisi.

Komise měla na základě praktických zkušeností s uplatňováním zásad stanovených v Doporučení zvážit, zda je nezbytné přijetí dalších vhodných opatření včetně případného legislativního návrhu harmonizujícího oblast vnitrostátních systémů kolektivní právní ochrany.

Tento legislativní návrh byl Komisí předložen dne 11. dubna 2018. Jedná se o návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o reprezentativních žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/EC (dále také jen „návrh směrnice“)⁶, který je součástí legislativního balíčku opatření Evropské komise k revizi spotřebitelského práva EU – tzv. nový úděl pro spotřebitele (*New Deal for Consumers*). Návrh směrnice je nyní projednáván v orgánech EU.

Návrh směrnice rozšiřuje působnost původní směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/22/ES ze dne 23. dubna 2009 o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů (dále také jen „směrnice 2009/22/ES“), kterou návrh směrnice modernizuje a zcela nahrazuje. Cílem rozšíření působnosti je zahrnout všechna porušení práv spotřebitelů upravených na úrovni EU.

Právní úprava obsažená v návrhu směrnice dále v zásadě vychází z přístupu původní směrnice 2009/22/ES tím, že „kvalifikovaným subjektům“, které vyberou členské státy (např. sdružení na ochranu spotřebitele nebo nezávislé veřejné subjekty) umožňuje podávat za poškozené spotřebitele zástupnou žalobu. Původně však bylo možné žalovat pouze na zdržení se protiprávního jednání. Nyní je nově navrhováno, aby bylo umožněno žalovat i na plnění včetně např. náhrady škody. Zástupná žaloba by měla být v zásadě založena na principu opt-out, avšak návrh směrnice dává jednotlivým členským státům i možnost přijmout takovou vnitrostátní legislativu, která zástupnou žalobu založí na principu opt-in. Návrh směrnice předpokládá, že zástupné žaloby bude moci financovat i stát (nikoli pouze samy neziskové organizace).

Návrh směrnice přináší v oblasti zástupné žaloby několik řešení podle aktuální situace. Pokud jsou nároky jednotlivých spotřebitelů, za něž je zástupná žaloba podávána, příliš komplexní, dává návrh směrnice členským státům flexibilitu v tom, aby přijaly takovou vnitrostátní právní úpravu, že soud bude vydávat pouze deklaratorní rozhodnutí o porušení práva obchodníkem a o jeho odpovědnosti vůči poškozeným spotřebitelům a jednotliví spotřebitelé se pak budou moci na základě tohoto rozhodnutí domáhat nápravy (např. náhrady škody) v dalším individuálním soudním řízení. Právní posouzení obsažené v deklaratorním rozhodnutí přitom bude závazné i v dalším řízení (jako nevyvratitelný důkaz).

⁶ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES, ze dne 11. dubna 2018, KOM(2018) 184, dostupný na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=COM:2018:0184:FIN>

Opačným případem je pak situace, kdy jsou nároky spotřebitelů natolik nízké, že by jim bylo neúčinné přiznaný nárok na náhradu škody rozdělovat. V takovém případě je zástupná žaloba založena na principu opt-out a vymožena náhrada škody se použije na činnosti realizované v zájmu ochrany spotřebitelů (např. osvětové kampaně).

Belgie

V Belgii byl v roce 2014 přijat zákon ze dne 28. března 2014, jímž byla do belgického obchodního zákoníku (*Code de droit économique*)⁷ včleněna ustanovení o skupinových žalobách (*Dispositions relatives à l'action en réparation collective*), která vstoupila v účinnost dne 1. září 2014. Institut skupinové žaloby, kterou tento zákon zavádí, má podobné znaky jako systém uplatňovaný v USA.

Skupinová žaloba je v Belgii přípustná pouze v oblasti spotřebitelského práva. Další skupiny subjektů, které by mohly připadat v úvahu jako oprávněné podat skupinovou žalobu, např. podniky v hospodářské soutěži, akcionáři nebo zaměstnanci, v Belgii tuto možnost nemají. Žalovaným ze skupinové žaloby zároveň v Belgii může být pouze podnikatel, není tedy možné podat skupinovou žalobu např. proti státu (orgánu veřejné moci) nebo proti jiné fyzické osobě nejednající v souvislosti s podnikáním.

Skupinová žaloba v Belgii má usnadnit vymáhání nároků na náhradu škody, která byla způsobena spotřebitelům. Spotřebitelé své nároky dříve často nevymáhali, neboť měli obavy z vysokých nákladů řízení nebo dostatečně neznali svá práva. Účelem skupinové žaloby proto bylo spotřebitelům usnadnit vymožení jejich nároků vzniklých z titulu náhrady škody vůči podnikateli, aniž by každý jednotlivý spotřebitel musel být účastníkem soudního řízení jako strana sporu. Skupinová žaloba podle belgického práva proto může znít pouze na náhradu škody (v naturální formě nebo i v penězích). Belgický obchodní zákoník neumožňuje, aby bylo skupinovou žalobou požadováno např. zdržení se určitého nezákonného jednání nebo uložení finančních sankcí za porušení zákona.

Skupinovou žalobu lze podat pouze, pokud jde o nároky vzniklé v důsledku porušení povinností podnikatele, k nimž došlo po dni nabytí účinnosti novely obchodního zákoníku, kterou byla skupinová žaloba umožněna (tedy 1. září 2014).

Podmínky pro podání skupinové žaloby

Skupinovou žalobu podle belgického práva lze podat tehdy, pokud podnikatel porušil své smluvní povinnosti ve vztahu ke spotřebiteli nebo porušil své povinnosti stanovené v taxativním výčtu právních předpisů. Tento výčet právních předpisů zahrnuje jak vnitrostátní předpisy, tak některé předpisy EU. Jedná se např. o právní předpisy z oblasti ochrany hospodářské soutěže, ochrany spotřebitele, cenové předpisy, úvěrové předpisy, platební předpisy, duševního vlastnictví, odpovědnosti za vady výrobků, ochrany osobních dat, elektronických komunikací, prodeje finančních produktů, léčiv apod. Skupinovou žalobou musí být prokázáno, že podnikatel porušil

⁷ Belgický obchodní zákoník (*Code de droit économique*), je ve francouzském jazyce dostupný na: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2013022819&table_name=loi

některou ze svých výše uvedených povinností a v příčinné souvislosti s tím byla způsobena újma spotřebitelům.

Určení okruhu spotřebitelů účastnících se na skupinové žalobě

V Belgii jsou pro určení relevantní skupiny spotřebitelů účastnících se na skupinové žalobě uplatňovány oba principy, jednak tzv. „opt-in“ při němž musí spotřebitel aktivně projevit svoji vůli se ke skupinové žalobě připojit, jednak tzv. „opt-out“, kdy je spotřebitel, který splňuje daná kritéria, automaticky součástí skupiny, pokud aktivně neprojeví svoji vůli z ní být vyloučen.

Podle článku XVII. 38 obchodního zákoníku je skupina tvořena spotřebiteli, kterým byla způsobena újma ze stejné příčiny popsané v rozhodnutí o přípustnosti žaloby ve smyslu čl. XVII. 43 obchodního zákoníku a mají obvyklé bydliště v Belgii, pokud:

- a) Při uplatnění principu „opt-out“ ve lhůtě stanovené v rozhodnutí o přípustnosti žaloby výslovně neprojevili svoji vůli nebýt členem skupiny;
- b) Při uplatnění principu „opt-in“ ve lhůtě stanovené v rozhodnutí o přípustnosti žaloby výslovně projevili svoji vůli být členem skupiny;

U spotřebitelů, kteří nemají své obvyklé bydliště v Belgii, však lze podle čl. XVII. 38 odst. 2 obchodního zákoníku uplatnit pouze princip „opt-in“.

Rozhodnutí o tom, zda bude v konkrétním případě uplatněn princip „opt-in“ nebo „opt out“ přísluší v Belgii soudu. Soud o tom rozhoduje v řízení o přípustnosti žaloby při zvážení všech okolností daného případu. Spotřebitelé, kteří nejsou součástí skupiny pro účely skupinové žaloby, nejsou nijak dotčeni na svých právech domáhat se svých nároků samostatně.

Podle neoficiálních informací se v Belgii do budoucna uvažuje spíše o tom, že by skupinové spotřebitelské žaloby byly založeny na principu „opt-out“, neboť tento princip lépe vyhovuje povaze většiny spotřebitelských případů, kdy často bývá způsobena malá škoda, ale velkému počtu spotřebitelů.

Oprávněný zástupce pro podání skupinové žaloby

Podle čl. XVII. 39 obchodního zákoníku zastupuje skupinu spotřebitelů v řízení o skupinové žalobě jeden oprávněný zástupce, jímž může být:

- a) Sdružení na ochranu spotřebitelů s právní subjektivitou, které má zastoupení v Radě pro spotřebitelské záležitosti (*Conseil de la Consommation*), anebo bylo schváleno ministrem na základě kritérií stanovených královským výnosem projednaným v Radě ministrů (*Conseil des ministres*);
- b) Sdružení s právní subjektivitou, schválené ministrem, jehož hlavní předmět činnosti má vztah k újmě způsobené skupině spotřebitelů, má dlouhodobě neziskový charakter a existovalo již nejméně tři roky přede dnem podání skupinové žaloby;
- c) Nezávislý veřejný orgán (spotřebitelský ombudsman) - ten však pouze v případech, v nichž se jedná o uzavření smíru;
- d) Zastupující subjekt schválený členským státem EU nebo Evropského hospodářského prostoru (EHP), který odpovídá podmínkám bodu 4 Doporučení Evropské komise

2013/396/EU ze dne 11. června 2013 o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie.

Z výše uvedeného vyplývá, že oprávněným zástupcem nemůže být sdružení bez právní subjektivity, které by např. bylo založeno ad hoc poškozenými spotřebiteli pouze za účelem podání skupinové žaloby. Oprávněný zástupce může jménem skupiny jednat i bez plné moci od jednotlivých členů skupiny. Během soudního řízení o skupinové žalobě disponuje s nárokem a činí veškerá relevantní procesní rozhodnutí. Není vyloučeno, aby se oprávněný zástupce v řízení nechal zastoupit advokátem.

Příslušnost soudu

K projednávání skupinových žalob jsou podle čl. XVII. 35 v Belgii příslušné pouze soudy se sídlem v Bruselu. Na první instanci je tedy příslušný Soud první instance v Bruselu (*Tribunal de première instance de Bruxelles*) nebo alternativně na základě volby oprávněného zástupce Obchodní soud v Bruselu (*Tribunal de commerce de Bruxelles*). O odvolání proti rozhodnutí kteréhokoli z uvedených soudů první instance rozhoduje Odvolací soud v Bruselu (*Court d'appel de Bruxelles*). Centralizovaná místní příslušnost soudů k projednávání skupinových žalob je považována za výhodu ve vztahu ke snaze o vyvarování se tzv. „forum-shopping“, kdy by si žalobce vybíral pro něj příznivější soud. Centralizace může také vést k vytvoření potřebné specializace soudců a konzistentního souboru judikatury.

Soudní řízení o skupinové žalobě

Belgická právní úprava skupinové žaloby je koncipována tak, že v první řadě upřednostňuje možnost uzavření smíru mezi stranami sporu. Řízení o skupinové žalobě proto může skončit jak vydáním meritorního rozsudku ve věci, tak uzavřením smíru mezi stranami a jeho schválením soudem.

Soudní řízení o skupinové žalobě má postupně tři fáze:

- a) Řízení o přípustnosti skupinové žaloby;
- b) Schválení soudního smíru nebo meritorní řízení ve věci;
- c) Výkon rozhodnutí.

V řízení o přípustnosti skupinové žaloby podle čl. XVII.42 - XVII.44 obchodního zákoníku se rozhoduje o tom, zda jsou splněna zákonná kritéria pro její podání, jimiž jsou:

- a) Porušení smluvní nebo zákonné právní povinnosti podnikatele (jak vysvětleno výše);
- b) Podání žaloby oprávněným zástupcem (jak vysvětleno výše).

Zda má oprávněný zástupce právo v konkrétním případě podat žalobu, se posuzuje podle všech relevantních okolností daného případu. Zákon však nestanoví konkrétní postup pro toto posuzování. V praxi by mohla být zvažována kritéria jako je např. obeznámenost s daným sektorem, materiální a lidské zdroje, finanční způsobilost apod.

Při posuzování přípustnosti skupinové žaloby je zvažováno i to, zda není v konkrétním případě účelnější, aby si spotřebitelé své nároky na náhradu škody vymáhali samostatně (např. pokud je

škoda způsobená každému spotřebiteli rozdílné povahy nebo je zastupovaná skupina jen velmi malá).

Další postup se pak liší podle toho, zda se stranám eventuálně již v předsoudní fázi podařilo dosáhnout dohody. Pokud ano, mohou strany již rovnou požádat soud o schválení jimi dosažené dohody. Soud může dohodu schválit nebo strany požádat o její úpravu, má-li za to, že není zcela vhodná nebo úplná. Schválenou dohodu soud poté zveřejní v úředním věstníku a na internetové stránce Federální veřejné služby pro hospodářství, malé a střední podniky, osoby samostatně výdělečně činné a energetiku (*Le Service public fédéral Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie*). Lhůta pro rozhodnutí spotřebitele ve věci připojení se ke skupinové žalobě na základě principu „opt-in“ nebo „opt-out“ začíná běžet dnem následujícím po dni zveřejnění rozhodnutí soudu o schválení dohody v úředním věstníku.

Nedojde-li v předsoudní fázi ke smíru, podá oprávněný zástupce žalobu k soudu. Pokud soud shledá žalobu přípustnou, vydá o tom rozhodnutí, které bude podle čl. XVII. 43 obchodního zákoníku obsahovat mimo jiné následující informace:

- a) Popis škody;
- b) Příčinu jejího způsobení (protiprávní jednání podnikatele);
- c) Informaci o tom, zda je žaloba založena na principu „opt-in“ nebo „opt-out“ a lhůtu, během níž je třeba provést relevantní úkon směřující k účasti nebo naopak neúčasti spotřebitele na skupinové žalobě (zpravidla 30 dnů až 3 měsíce od zveřejnění podmínek v úředním věstníku);
- d) Oprávněného zástupce skupiny poškozených spotřebitelů, jeho adresu sídla a kontaktní údaje osoby nebo osob oprávněných jednat jeho jménem;
- e) Žalovaného podnikatele, jeho adresu sídla a identifikační číslo;
- f) Popis skupiny poškozených spotřebitelů (případně i podskupiny) včetně jejich odhadovaného počtu
- g) Lhůta, během níž by mezi stranami měla probíhat jednání o smíru apod.

Výše uvedené informace vztahující se k řízení o skupinové žalobě může soud zveřejnit i na jiných místech, než pouze v úředním věstníku (např. v tištěných periodikách nebo na internetové stránce Federální veřejné služby pro hospodářství, malé a střední podniky, osoby samostatně výdělečně činné a energetiku (*Le Service public fédéral Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie*).

O přípustnosti skupinové žaloby má být podle obchodního zákoníku rozhodnuto do dvou měsíců ode dne jejího podání. Není však stanovena žádná sankce pro případ, že k tomu nedojde. Proti rozhodnutí o nepřípustnosti žaloby se lze odvolat.

Podle čl. XVII. 45 obchodního zákoníku jsou strany sporu po uplynutí lhůty, během níž je třeba provést relevantní úkon směřující k účasti nebo naopak neúčasti spotřebitele na skupinové žalobě, povinny vstoupit do jednání o smíru. Soud stanoví lhůtu pro možné dosažení smíru (zpravidla tři až šest měsíců). Lhůtu je možné na žádost obou stran sporu jedenkrát prodloužit, avšak maximálně o dalších šest měsíců. Soud může na společný návrh stran sporu nebo i z vlastní iniciativy, pokud s tím ovšem strany sporu souhlasí, jmenovat mediátora, který se bude snažit strany vést ke smírnému řešení. Dojde-li mezi stranami k dohodě, soud ji schválí a jmenuje vykonavatele, který bude odpovědný za její výkon (bude popsáno níže). Dohoda schválená soudem se tím stává závaznou pro všechny spotřebitele účastníků se na skupinové žalobě.

Pokud k dohodě nedojde, proběhne o žalobě meritorní řízení, které bude ukončeno závazným rozhodnutím soudu. Soudní řízení bude probíhat standardně podle obecného belgického procesního práva. Dokud soud nevydá meritorní rozhodnutí ve věci, mohou strany ještě kdykoli dosáhnout smíru. Náhrada škody pak může být rozsudkem soudu příznána jako celek nebo zvlášť jednotlivým spotřebitelům, a to buď ve formě pevné částky, nebo stanovením kritérií pro posouzení, jakou výši náhrady škody každý spotřebitel obdrží (čl. XVII. 54 obchodního zákoníku). Rozsudek ve věci soud zveřejní v úředním věstníku a na internetové stránce Federální veřejné služby pro hospodářství, malé a střední podniky, osoby samostatně výdělečně činné a energetiku (*Le Service public fédéral Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie*). Proti rozsudku je možné se odvolat podle obecného belgického procesního práva. O podání odvolání rozhoduje samostatně oprávněný zástupce bez nutnosti konzultovat to se členy skupiny.

Výkon rozhodnutí

Výkon rozhodnutí zajišťuje tzv. vykonavatel, jehož hlavním úkolem je zajistit, aby každý spotřebitel obdržel správnou výši náhrady škody, která mu náleží. Vykonavatel rozhodnutí je podle čl. XVII. 57 obchodního zákoníku vybrán ze seznamu vedeného příslušným soudem. Na tento seznam mohou být zapsáni pouze právníci, ministerští úředníci a zástupci justice mající dostatečné odborné schopnosti v oblasti řešení sporů. Podle čl. XVII. 58 obchodního zákoníku vyhotoví vykonavatel předběžný seznam spotřebitelů, kteří mají nárok na náhradu škody. Konečný seznam spotřebitelů majících nárok na náhradu škody vyhotoví soud a doručí jej zúčastněným stranám. Vykonavatel pak dohlíží na samotnou realizaci odškodňování spotřebitelů. Pokud byla náhrada škody stanovena v penězích, má být povinným podnikatelem poukázána přímo na účet vykonavatele, jehož úkolem potom je ji rozdělit spotřebitelům v souladu s rozsudkem. Vykonavatel vždy jednou za tři měsíce informuje soud o průběhu své činnosti. Po plném dokončení realizace výkonu rozhodnutí vykonavatel vypracuje konečnou zprávu, kterou poskytne soudu, oprávněnému zástupci skupiny spotřebitelů a povinnému podnikateli. Tato zpráva musí obsahovat všechny informace nezbytné k tomu, aby soud mohl rozhodnout o ukončení řízení, tedy např.:

- a) Jak byl odškodněn každý spotřebitel, který byl členem skupiny poškozených;
- b) Jak bylo naloženo se zůstatkem, který zbyl z peněz poskytnutých na náhradu škody, existuje-li takový zůstatek;
- c) Přehled odměny a vynaložených nákladů vykonavatele rozhodnutí;

Po ověření konečné zprávy vykonavatele rozhodnutí soud řízení ukončí.

Financování řízení o skupinové žalobě

Ustanovení belgického obchodního zákoníku o skupinových žalobách neobsahují otázky financování vedení soudního řízení o skupinové žalobě ani zvláštní právní úpravu nákladů řízení.

Zákon tedy vůbec neřeší, jakým způsobem mají být hrazeny náklady oprávněného zástupce (např. soudní poplatky, hotové výdaje, náklady právního zastoupení a v případě neúspěchu ve věci náhrada nákladů protistrany). Čl. XVII. 49 obchodního zákoníku pouze stanoví, že soud nesmí schválit dohodu o smíru, která obsahuje ustanovení o nároku oprávněného zástupce na odměnu nebo jinou formu finančního plnění, která přesahuje výši jím vynaložených nákladů. Uplatní se proto obecné belgické procesní předpisy.

Možnost financování soudního řízení o skupinové žalobě prostřednictvím třetího subjektu např. výměnou za podíl na vymožené náhradě škody v penězích však belgické právo nevylučuje.

Německo

Podle německého práva neexistuje žádné zvláštní řízení sloužící k projednávání kolektivních žalob. Obecné procesní normy umožňují několika žalobcům, aby své nároky vymáhali prostřednictvím společné žaloby, ale neexistuje žádná zvláštní právní úprava, která by obsahovala procesní postup projednávání těchto kolektivních žalob. Soudy pak mají dle procesních norem možnost rozdělit nároky podané v rámci hromadné žaloby a jednotlivé nároky vyloučit do několika samostatných řízení.

Reprezentativní žaloba není v německém právu upravena obecně. Pouze některé zvláštní zákony umožňují její podání v určitých oblastech práva a v případech stanovených zákonem. Aktuálně je podání reprezentativní žaloby umožněno např. v oblasti kapitálových investic, ochrany spotřebitele, hospodářské soutěže a životního prostředí.

Žaloby v oblasti kapitálových investic

V oblasti kapitálových investic se lze v Německu hromadně domáhat náhrady škody za nepravdivé, zavádějící nebo chybějící informace vztahující se ke kapitálovému trhu podle zákona o modelových sporech na kapitálových trzích (*Kapitalanleger -Musterverfahrensgesetz - KapMuG*)⁸. Tímto zákonem byla zavedena jednotná modelová procedura, pomocí níž se lze hromadně domáhat nároků týkajících se sporů z investic, jež spolu věcně nebo právně souvisejí. V případě, že se žalobce chce k modelové proceduře připojit, může tak učinit do šesti měsíců ode dne zveřejnění oznámení vyššího krajského soudu o zahájení řízení na základě modelové žaloby (*Oberlandesgericht*).

Ochrana spotřebitele

Podle německého zákona o soudních příkazech týkajících se práv spotřebitelů a dalších porušení předpisů (*Unterlassungsklagengesetz, UKlaG*)⁹ mohou oprávněné subjekty podat reprezentativní žalobu, v níž lze požadovat, aby nespravedlivé obchodní podmínky používané podnikatelem vůči spotřebiteli byly zrušeny, odvolány nebo považovány za neúčinné.

Které subjekty jsou oprávněny žalobu podat, stanoví § 3 zákona o soudních příkazech týkajících se práv spotřebitelů a dalších porušení předpisů (dále také jen „zákon o soudních příkazech“). Jedná se o následující subjekty:

- a) Kvalifikované subjekty, které jsou zapsané v seznamu oprávněných subjektů podle § 4 zákona o soudních příkazech nebo v registru Evropské komise ve smyslu čl. 4 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/22/ES ze dne 23. dubna 2009 o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů;
- b) Obchodní nebo profesní zájmová sdružení, která zastupují významný počet podniků nabízejících na relevantním trhu shodné nebo srovnatelné zboží či služby

⁸ Německý zákon o modelových sporech na kapitálových trzích (*Gesetz über Musterverfahren in kapitalmarktrechtlichen Streitigkeiten (Kapitalanleger Musterverfahrensgesetz - KapMuG)*), dostupný na: https://www.gesetze-im-internet.de/kapmug_2012/BJNR218210012.html

⁹ Německý zákon o soudních příkazech týkajících se práv spotřebitelů a dalších porušení předpisů (*Gesetz über Unterlassungsklagen bei Verbraucherrechts- und anderen Verstößen*), dostupný na: <http://www.gesetze-im-internet.de/uklag/>

a majících dostatečné materiální, personální a finanční zdroje, aby v soudním řízení mohly náležitě hájit zájmy svých členů, které musí být dotčeny daným protiprávním stavem;

c) Obchodní, průmyslové nebo řemeslné komory.

Reprezentativní žalobu popsanou výše lze podat pouze ve vztahu podnikatel-spotřebitel. Její podání není podle § 3 odst. 2 zákona o soudních příkazech možné, jsou-li nespravedlivé obchodní podmínky uplatňovány mezi podnikateli v dodavatelských vztazích, veřejným zadavatelem při veřejných zakázkách nebo za jiných okolností, kdy na obou stranách smlouvy vstupují podnikatelé.

Touto reprezentativní žalobou se lze domáhat pouze zrušení, odvolání nebo prohlášení nespravedlivých obchodních podmínek za neúčinné. Žalobou není současně možné požadovat náhradu škodu. Nicméně rozsudek vydaný v řízení o reprezentativní žalobě, jímž bylo konstatováno, že obchodní podmínky byly v rozporu s právem, má povahu věci rozsouzené (*res iudicata*). Spotřebitelé se proto mohou domáhat náhrady škody v samostatném soudním řízení, přičemž soudní výrok o tom, že byly obchodní podmínky v rozporu s právem, je závazný pro soud, který bude rozhodovat o nároku na náhradu škody.¹⁰

Hospodářská soutěž

Německý zákon proti nekalé soutěži (*Unlauterer-Wettbewerb-Gesetz-UWG*)¹¹ ve svém § 8 umožňuje oprávněným subjektům zabývajícím se ochranou hospodářské soutěže, jejichž výčet je velmi podobný jako ve výše uvedeném zákoně o soudních příkazech, podat zdržovací žalobu v případech proti-soutěžního jednání nebo u nekalých praktik v oblasti marketingu.

Životní prostředí

V oblasti životního prostředí dává zákon o doplňujících pravidlech pro nápravná opatření v záležitostech životního prostředí (*Umwelt Rechtsbehelfsgesetz, UmwRG*)¹² právo požadovat soudní přezkum aktů orgánů veřejné správy v oblasti životního prostředí nebo se domáhat opatření proti jejich nečinnosti. Aby byla žaloba sdružení na ochranu životního prostředí úspěšná, musí být prokázáno porušení práva na ochranu životního prostředí a toto porušení práva zároveň musí být v rozporu s cíli ochrany životního prostředí vytyčenými ve stanovách daného sdružení na ochranu životního prostředí. Sdružení na ochranu životního prostředí však nemá právo žalobu podat, pokud bylo konzultováno před vydáním napadeného rozhodnutí orgánu veřejné správy a nevneslo své námítky během této konzultační procedury. Sdružení na ochranu životního prostředí musí být řádně registrováno.¹³

¹⁰ DODDS-SMITH, Ian a Alison BROWN. Class and Group Actions 2018. *International Comparative Legal Guides*. London, 2017.

¹¹ Německý zákon proti nekalé soutěži, *Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (Unlauterer-Wettbewerb-Gesetz-UWG)*, dostupný na: https://www.gesetze-im-internet.de/uwg_2004/BJNR141400004.html

¹² Německý zákon o doplňujících pravidlech pro nápravná opatření v záležitostech životního prostředí v souladu se směrnici 2003/35/ES, *Gesetz über ergänzende Vorschriften zu Rechtsbehelfen in Umweltangelegenheiten nach der EG-Richtlinie 2003/35/EG*, dostupný na: <http://www.gesetze-im-internet.de/umwrg/>

¹³ DODDS-SMITH, Ian a Alison BROWN. Class and Group Actions 2018. *International Comparative Legal Guides*. London, 2017.

Příslušnost soudů

V Německu je k projednávání kolektivních nebo reprezentativních žalob zásadně dána příslušnost obecných soudů. Neexistují zvláštní soudy, které by se těmito žalobami zabývaly. Krajské soudy (*Regionalgerichte*) a vyšší krajské soudy (*Oberlandesgerichte*) přidělují napadené případy příslušným specializovaným soudním panelům nebo komorám podle oblastí práva. K rozhodování žalob v oblasti kapitálových investic je příslušný vyšší krajský soud (*Oberlandesgericht*).

Náklady řízení

Náhrada nákladů řízení je v Německu založena na zásadě „kdo prohrál, platí“. Úspěšná strana sporu má proto nárok na náhradu svých účelně vynaložených nákladů. Tyto náklady zpravidla zahrnují náklady právního zastoupení (v paušální výši stanovené právními předpisy, ne ve smluvní výši), hotové výdaje vynaložené na soudní poplatky, svědečné, znalečné, náklady na dopravu, náklady na náhradu ztraceného času v souvislosti s účastí na soudním jednání apod. Pokud měla některá ze stran pouze částečný úspěch ve věci, nese si buď každá strana své náklady sama, nebo je náhrada nákladů stranám přiznána poměrně. I v takovém případě může soud plnou náhradu nákladů přiznat pouze jedné straně, a to např. pokud posouzení věci záviselo na uvážení soudu, posouzení znalce nebo pokud si strany vypořádávaly své nároky vůči sobě navzájem.

U kolektivních žalob v oblasti kapitálových investic se náklady řízení v případě neúspěchu rozpočítávají poměrně mezi všechny žalobce na kolektivní žalobě zúčastněné, a to ve vztahu k hodnotě jimi uplatněného nároku.¹⁴

Podílová odměna závisící na úspěchu ve sporu je v Německu přípustná pouze za výjimečných okolností. Konkrétně je tomu tak v případech, kdy jsou na straně zastupované osoby dány zvláštní okolnosti, které by ji vedly k tomu, že by se při sjednání jiného způsobu výpočtu odměny advokáta již neměla zájem domáhat se svých práv (tedy např. nedostatek finančních prostředků k uhrazení procesních úkonů v řízení o žalobě nebo hrozba příliš vysokých nákladů v případě prohry). Tento závěr vyplývá z rozsudku německého Spolkového ústavního soudu ze dne 12. prosince 2006, sp. zn. 1 BvR 2576/04¹⁵.

Rakousko

V Rakousku je možné podat kolektivní žalobu v oblasti ochrany spotřebitele podle § 29 rakouského zákona o ochraně spotřebitele (*Konsumentenschutzgesetz*).¹⁶ Toto ustanovení obsahuje i zákonný výčet subjektů, jež jsou podle rakouského práva oprávněny kolektivní žalobu podat. Konkrétně se jedná o následující subjekty: Rakouská hospodářská komora (*der Wirtschaftskammer Österreich*), Spolková komora zaměstnanců (*der Bundesarbeitskammer*), Svaz rakouských komor zemědělců (*der Österreichischen Landarbeiterkammertag*), Rakouský svaz odborů (*der Österreichischen*

¹⁴ DODDS-SMITH, Ian a Alison BROWN. Class and Group Actions 2018. *International Comparative Legal Guides*. London, 2017.

¹⁵ Rozsudek německého Spolkového ústavního soudu ze dne 12. prosince 2006, sp. zn. 1 BvR 2576/04 je v německém jazyce dostupný na:

http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2006/12/rs20061212_1bvr257604.html

¹⁶ Rakouský zákon o ochraně spotřebitele (*Konsumentenschutzgesetz*) je v německém jazyce dostupný na:

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002462>

Gewerkschaftsbund), Sdružení pro informování spotřebitelů (*der Verein für Konsumenteninformation*) a Rakouská rada seniorů (*der Österreichische Seniorenrat*).

Kolektivní žalobu lze podat v případě porušení § 28 rakouského zákona o ochraně spotřebitele, podle něhož je zakázáno používat všeobecné obchodní podmínky nebo formulářové smlouvy, které jsou v rozporu se zákonem nebo s dobrými mravy, nebo takovéto všeobecné obchodní podmínky v obchodním styku doporučovat. Je také zakázáno se na tyto obchodní podmínky odvolávat, pokud byly sjednány v rozporu se zákonem. Dále lze kolektivní žalobu podat i došlo-li k porušení všeobecné informační povinnosti podnikatele stanovené v § 28a rakouského zákona o ochraně spotřebitele.

Vedle subjektů, jejichž výčet je uveden v § 29 rakouského zákona o ochraně spotřebitele, může být žaloba podána i obdobným oprávněným subjektem se sídlem v jiném členském státě EU zapsaném na seznamu oprávněných subjektů Evropské komise zveřejněném v Úředním věstníku Evropské unie ve smyslu čl. 4 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/22/ES ze dne 23. dubna 2009 o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů. Podmínkou ovšem je, že k porušení práva došlo v Rakousku, daný oprávněný subjekt chrání obdobné zájmy jako oprávněné rakouské subjekty a podání žaloby je v souladu s cíli činnosti takového subjektu. Kolektivní žaloba podle rakouského práva může znít na plnění nebo může být i deklaratorní. Obě strany sporu mohou v případě neúspěchu ve věci podat opravné prostředky, které jsou obecně dostupné podle rakouského procesního práva.

Příslušnost a procesní pravidla

Soudem příslušným k rozhodování o kolektivních žalobách ve sporech, jejichž hodnota nepřesahuje 10.000 EUR je obvodní soud (*Bezirksgericht*) a ve sporech, jejichž hodnota tuto částku přesahuje, je příslušný krajský soud (*Landesgericht*). Kolektivní žalobu podává oprávněný subjekt uvedený v § 29 zákona o ochraně spotřebitele vlastním jménem. Spotřebitel není účastníkem řízení a nenese proto důsledky spojené s úspěchem nebo neúspěchem ve věci.¹⁷

Společné řízení o jednotlivých nárocích

Jednotlivé nároky poškozených spotřebitelů lze také projednat ve společném řízení ve smyslu §§ 227 a 502 odst. 5 rakouského občanského soudního řádu (*Zivilprozessordnung*).¹⁸ Tyto jednotlivé pohledávky mohou být postoupeny Sdružení pro informování spotřebitelů (*der Verein für Konsumenteninformation*), čímž může být dosaženo toho, že nárok na náhradu škody bude vymožen v jediném soudním řízení a poté rozdělen mezi poškozené spotřebitele. Řízení je založeno na principu „opt-in“ a v každé fázi soudního řízení je možné věc vyřešit smírně, k čemuž také často v praxi dochází.

¹⁷ MARIUSZ, Maciejewski. Overview of existing collective redress schemes in EU Member States. *DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES: POLICY DEPARTMENT A: ECONOMIC AND SCIENTIFIC POLICY*. Brussels: European Parliament, 2011.

¹⁸ Rakouský občanský soudní řád (*Zivilprozessordnung*) je v německém jazyce dostupný na:

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001699>

Financování a náklady řízení

Ve věci nákladů právního zastoupení, pokud si advokát a příslušné sdružení nedohodnou jiný způsob odměny, uplatní se rakouský zákon o advokátním tarifu (*Rechtsanwaltstarifgesetz*). V případech, kdy je hodnota sporu vyšší než 100.000 EUR, dochází zpravidla k financování prostřednictvím třetího subjektu (zpravidla profesionální společnosti zabývající se vedením soudních sporů). Dojde-li k úspěchu ve sporu, dostane tato společnost určitý podíl z přisouzeného nároku na náhradu škody (v praxi přibližně 30 % až 40 %). Žaloby, u nichž je hodnota plnění nižší než 100.000 EUR, mohou být hrazeny Sdružením pro informování spotřebitelů, které je financováno ministerstvem pro práci, sociální věci, zdraví a ochranu spotřebitelů (*Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz*). Pokud se jedná o soudní poplatky, jejich sazba je v Rakousku degresivní, proto je z tohoto hlediska lepší nároky sloučit do společného řízení, než je vymáhat samostatně.¹⁹

Francie

Ve Francii lze v oblasti ochrany spotřebitele v oblasti kolektivní právní ochrany podat:

Reprezentativní žaloba

Ve Francii může být podle čl. L621-1 spotřebitelského zákona (*Code de la consommation*)²⁰ podána reprezentativní žaloba sdruženími na ochranu spotřebitelů (*Actions exercées dans l'intérêt collectif des consommateurs*), jejichž předmětem činnosti je podle stanov ochrana zájmů spotřebitelů a jež jsou za tímto účelem schváleny ve smyslu čl. L-811-1 spotřebitelského zákona (*Code de la consommation*). Tato sdružení mohou být žalobcem v reprezentativní žalobě konkrétně v těch případech, kdy byla porušením práva způsobena přímá nebo nepřímá újma spotřebitelům.

Sdružení na ochranu spotřebitelů, která vystupují v roli žalobce v reprezentativní žalobě podle článku L. 621-1, mohou požadovat, aby občanskoprávní soud nebo i trestní soud, pokud rozhoduje i o náhradě škody poškozeným, uložil žalovanému nebo obžalovanému povinnost zdržet se protiprávního jednání nebo odebrat ze smlouvy ustanovení, která jsou v rozporu se zákonem. Pokud se jedná o smluvní ustanovení v rozporu se zákonem, lze požadovat jejich odstranění jak z již uplatňované smlouvy, tak ze vzorové smlouvy, která je podnikatelem pravidelně používána ve smluvních vztazích se spotřebitelem. Za účelem zajištění respektování této povinnosti uložené soudem lze spolu s ní uložit i pokutu.

Výše uvedená sdružení na ochranu spotřebitelů mohou také požadovat, aby soud deklaroval, že nezákonné ustanovení smlouvy se považuje za nicotné, a to ve všech typově obdobných smlouvách se spotřebiteli, které byly žalovaným nebo obžalovaným uzavřeny a již se uplatňují. Zároveň lze v tomto případě i požadovat, aby soud žalovanému uložil o tomto rozhodnutí soudu na vlastní náklady informovat dotčené spotřebitele.

¹⁹ MARIUSZ, Maciejewski. Overview of existing collective redress schemes in EU Member States. *DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES: POLICY DEPARTMENT A: ECONOMIC AND SCIENTIFIC POLICY*. Brussels: European Parliament, 2011.

²⁰ Francouzský spotřebitelský zákon (*Code de la consommation*) je dostupný na: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=459A6FE949C1526CC9798520D36F30DA.tplgfr31s_1?idSectionTA=LEGISCTA000032224751&cidTexte=LEGITEXT000006069565&dateTexte=20180123

K projednávání reprezentativních žalob jsou tedy příslušné francouzské občanskoprávní i trestní soudy.

Kolektivní žaloba

Dále je podle francouzského práva přípustná kolektivní žaloba, jejíž právní úpravu obsahují čl. L. 622-1 až L. 622-4 spotřebitelského zákona (*Code de la consommation*). Kolektivní žalobu (*Action en représentation conjointe*) lze podat, pokud více spotřebitelů utrpělo újmu způsobenou jedním a totožným podnikatelem, která vznikla ze stejného protiprávního jednání tohoto podnikatele. Kolektivní žaloba může být podána oprávněným subjektem, tedy sdružením na ochranu spotřebitele schváleným ve smyslu čl. L-811-1 spotřebitelského zákona (*Code de la consommation*), byl-li tento subjekt pověřen alespoň dvěma spotřebiteli. Toto pověření je udělováno písemně každým spotřebitelem. Zákonem je zakázáno usilovat o získání tohoto pověření výzvami k jeho udělení šířenými v televizním nebo rozhlasovém vysílání, nebo případně výzvami ve formě plakátů či osobních dopisů spotřebitelům. Kolektivní žaloba je tedy založena na tzv. principu „opt-in“.

Skupinová žaloba

Dále francouzské právo umožňuje podání skupinové žaloby (*Action de groupe*) ve smyslu čl. L-623-1 až L-623-3 spotřebitelského zákona (*Code de la consommation*). Skupinová žaloba může být podána pouze u občanskoprávního soudu. Příslušným soudem je konkrétně soud vyšší instance (*Tribunal de Grande Instance*).

Účelem skupinové žaloby je získání náhrady majetkové škody způsobené individuálně jednotlivým spotřebitelům, k níž došlo porušením zákonných nebo smluvních povinností totožného podnikatele nebo podnikatelů v souvislosti s:

- a) Prodejem zboží nebo poskytováním služeb;
- b) Jednáním v rozporu s právem na ochranu hospodářské soutěže ve smyslu francouzského obchodního zákoníku nebo čl. 101 a 102 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU).

Náklady řízení a financování vedení řízení

Náklady řízení se ve Francii u reprezentativních, kolektivních a skupinových žalob hradí podle obecných procesních právních předpisů upravujících náklady řízení. Soudní poplatky musí být v rámci náhrady nákladů řízení nahrazeny vždy, o přiznání náhrady nákladů za právní zastoupení rozhoduje soud v souladu s právními předpisy. V praxi jsou náklady řízení zpravidla hrazeny příslušným sdružením na ochranu spotřebitele, které podává žalobu (náklady řízení se v praxi pohybují okolo 15.000 EUR, ale mohou být i vyšší).²¹

Odměna právního zástupce, která závisí na výsledku řízení, je ve Francii vnímána negativně z hlediska jejích dopadů na hospodářskou soutěž. Přesto je však umožněno určit tzv. doplňkovou odměnu, která by byla vypočítána jako podíl na přisouzené částce. Protože se má jednat pouze o doplňkovou odměnu, neměla by takto stanovená výše odměny přesáhnout určitou rozumnou

²¹ MARIUSZ, Maciejewski. Overview of existing collective redress schemes in EU Member States. *DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES: POLICY DEPARTMENT A: ECONOMIC AND SCIENTIFIC POLICY*. Brussels: European Parliament, 2011.

míru. Tato možnost bývá často využívána v komplexních soudních sporech o vysoké finanční hodnotě. Ve Francii není v praxi uplatňován systém financování reprezentativních, kolektivních a skupinových žalob ze strany třetích subjektů.²²

Žaloba v oblasti ochrany investorů

Podle čl. L-452-1 až L-452-4 francouzského měnového a finančního zákoníku (*Code monétaire et financier*)²³ jsou sdružení, jejichž předmětem činnosti je podle stanov ochrana investorů, oprávněna podat kolektivní žalobu k soudu, jestliže byla způsobena přímá nebo nepřímá újma společnému zájmu investorů nebo některé kategorii z nich.

Sdružení, které je oprávněno žalobu podat, musí být např. schváleno státem za podmínek stanovených dekretem a musí svoji činnost vykonávat po dobu alespoň šesti měsíců a po stejnou dobu mít nejméně 200 členů, kteří na jeho činnost individuálně přispívají; členové jeho statutárních orgánů musí být bezúhonní a musí splňovat odborné podmínky stanovené dekretem.

Itálie

Italské právo upravuje institut tzv. reprezentativní žaloby. Podle § 140 italského spotřebitelského zákona (*Codice del consumo*)²⁴ je reprezentativní žalobu oprávněno podat sdružení na ochranu spotřebitelů registrované v rejstříku ministerstva pro hospodářský rozvoj. Podmínky této registrace jsou stanoveny v § 137 odst. 2 spotřebitelského zákona (*Codice del consumo*).

Reprezentativní žalobou se lze domáhat:

- a) Uložení povinnosti zdržet se protiprávního jednání;
- b) Uložení povinnosti zavést opatření k odstranění závadného stavu způsobeného výše uvedeným protiprávním jednáním;
- c) Uložení povinnosti zveřejnění rozsudku v místních nebo celostátních novinách.

V praxi lze tedy prostřednictvím reprezentativní žaloby dosáhnout např. zákazu používání nepřiměřených obchodních podmínek, jejich pozměnění tak, aby byly v souladu s právem nebo odstranění těch částí nespravedlivých obchodních podmínek, které znamenají značnou nerovnováhu v právech a povinnostech smluvních stran. Jiných nároků, např. náhrady škody nebo poskytnutí přiměřeného zadostiučinění v penězích se však naopak reprezentativní žalobou domáhat nelze.²⁵

Reprezentativní žaloba je v italském právu vedle ochrany spotřebitele přípustná i v některých dalších oblastech práva, v nichž ji připouštějí zvláštní sektorové právní předpisy. Jedná se např. o oblast hospodářské soutěže, ochrany práv zaměstnanců či ochrany životního prostředí.

²² Tamtéž

²³ Francouzský měnový a finanční zákoník (*Code monétaire et financier*) je ve francouzském jazyce dostupný na: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=0EC455158237AE9A328B52FF52B7D4F3.tplgfr31s_1?idSectionTA=LEGISCTA000006154597&cidTexte=LEGITEXT000006072026&dateTexte=20180123

²⁴ Italský spotřebitelský zákon (*Codice del consumo*) je v italském jazyce dostupný na: <http://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2005-9-6;206>

²⁵ DODDS-SMITH, Ian a Alison BROWN. *Class and Group Actions* 2018. International Comparative Legal Guides. London, 2017.

Podle italského práva lze dále využít institutu tzv. skupinové žaloby (*Azione collettiva risarcitoria*). Cílem italského zákonodárce při zavedení skupinové žaloby bylo usnadnění přístupu ke spravedlnosti v těch případech, kdy je individuální škoda vzniklá poškozeným tak malá, že by se většina z nich k účasti na soudním řízení např. proti velké obchodní společnosti vůbec neodhodlala.

Skupinová žaloba může být v Itálii podána k ochraně několika chráněných zájmů, jež jsou vypočteny v §140bis italského spotřebitelského zákona. Konkrétně se jedná o:

- a) Smluvní práva spotřebitelů nebo uživatelů zboží nebo služeb, včetně práv ze standardizovaných nebo formulářových smluv;
- b) Práva konečných spotřebitelů vůči výrobci určitého produktu, i když mezi spotřebitelem a výrobcem neexistuje přímý smluvní vztah (odpovědnost za výrobek);
- c) Práva konečných spotřebitelů nebo uživatelů na náhradu škody v důsledku nekalých obchodních praktik nebo porušování práva na ochranu hospodářské soutěže.

Skupinovou žalobou lze požadovat i náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení (např. pokud jde o vrácení neoprávněně požadovaných plateb). Skupinová žaloba tak umožňuje více poškozeným, aby společně vymáhali svůj nárok na náhradu škody vůči témuž žalovanému. Soud zároveň může nařídit i zveřejnění rozsudku na náklady neúspěšné strany.

Právní úprava skupinové žaloby je v Itálii obsažena pouze ve spotřebitelském zákoně (*Codice del consumo*). Do budoucna by proto mohlo být považováno za žádoucí tuto právní úpravu provázat s procesními právními předpisy a reflektovat ji např. v občanském soudním řádu.²⁶

Podle italského práva není samozřejmě vyloučena možnost, že dojde ke spojení několika samostatných žalob ke společnému projednávání v rámci jednoho soudního řízení, pokud je zde osobní nebo věcná spojitost mezi jednotlivými nároky (je zde dána totožnost účastníků nebo předmětu soudního řízení). Tuto možnost lze využít v jakékoli oblasti práva, avšak jednotlivé nároky zůstávají samostatné, jednotliví žalobci musí mít zvlášť aktivní legitimaci k podání žaloby a všichni z nich jsou účastníky soudního řízení se všemi právy i povinnostmi, které z toho plynou.

Princip, na kterém je skupinová žaloba založena

Italská právní úprava skupinové žaloby je založena na principu „opt-in“, což znamená, že skupina žalobců zahrnuje pouze ty poškozené, kteří si sami aktivně zvolili, že budou její součástí. Poškození, kteří se však ke členství ve skupině na základě principu „opt-in“ přihlásili, podle italského práva již nemají právo skupinu později opustit (ani v době ještě před vynesením rozsudku).²⁷

Poškození, kteří mají zájem se připojit ke skupinové žalobě, jsou vyzváni k učinění relevantního úkonu pro „opt-in“ ve stanovené lhůtě. Podle § 140bis odst. 9 spotřebitelského zákona musí soud ve svém rozhodnutí o připuštění skupinové žaloby stanovit mimo jiné i podmínky a způsob zveřejnění oznámení o skupinové žalobě pro poškozené, kteří se k ní mohou připojit. Zákon nestanoví žádný minimální počet žalobců k tomu, aby byla žaloba přípustná. Soud nicméně počet členů skupiny žalobců zohledňuje v rámci posuzování přípustnosti skupinové žaloby.²⁸

²⁶ DODDS-SMITH, Ian a Alison BROWN. Class and Group Actions 2018. *International Comparative Legal Guides*. London, 2017.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

Příslušnost soudů

Soudem příslušným k rozhodování o skupinových žalobách je krajský soud místně příslušný podle registrovaného sídla žalovaného. O skupinových žalobách zpravidla rozhoduje panel složený ze tří soudců.

Náklady řízení

Spotřebitelský zákon neobsahuje ustanovení týkající se náhrady nákladů soudního řízení u skupinových žalob, což znamená, že se uplatní obecná právní úprava náhrady nákladů řízení podle občanského soudního řádu. O náhradě nákladů řízení rozhoduje soud na základě zákona. Nahrazují se pouze náklady řízení vynaložené v průběhu řízení před soudem, nikoli předsoudní náklady řízení.

Náklady řízení nese u skupinové žaloby hlavní žalobce a ten je také povinen k náhradě nákladů protistrany v případě neúspěchu ve věci. Soud může hlavnímu žalobci uložit náhradu nákladů protistrany i v případě, že skupinovou žalobu shledá od začátku jako nepřípustnou, a může mu také uložit povinnost k náhradě škody protistraně. Hlavní žalobce může nicméně vybrat určitý poplatek od každého, kdo má zájem se ke skupinové žalobě připojit.²⁹

Dohoda mezi žalobcem a třetím subjektem (např. specializovanou soukromou společností) o financování nákladů na vedení soudního řízení o skupinové žalobě výměnou za podíl na vymožené náhradě škody v případě úspěchu, je právně možná, ale v praxi k ní často nedochází.³⁰

Nizozemsko

V Nizozemsku vstoupila v nedávné době v platnost nová právní úprava týkající se kolektivní žaloby. Jedná se konkrétně o zákon ze dne 20. března 2019, kterým se mění občanský zákoník a občanský soudní řád tak, aby bylo možné kolektivní žalobou požadovat náhradu škody (zákon o náhradě škody při kolektivní žalobě) (*Wet van 20 maart 2019 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering teneinde de afwikkeling van massaschade in een collectieve actie mogelijk te maken (Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie)*³¹, který doplňuje dosud účinný právní rámec a přináší některé nové prvky. Pravděpodobně nejzásadnější změnou, kterou zákon přináší, je odstranění zákazu požadovat kolektivní žalobou mimo jiné i přiznání nároku na náhradu škody, což dosud v Nizozemí nebylo možné.

²⁹ DODDS-SMITH, Ian a Alison BROWN. Class and Group Actions 2018. *International Comparative Legal Guides*. London, 2017.

³⁰ Tamtéž

³¹ Zákon ze dne 20. března 2019, kterým se mění občanský zákoník a občanský soudní řád tak, aby bylo možné požadovat náhradu škody kolektivní žalobou (zákon o náhradě škody při kolektivní žalobě) (*Wet van 20 maart 2019 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering teneinde de afwikkeling van massaschade in een collectieve actie mogelijk te maken (Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie)*) je v holandštině dostupný na: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2019-130.html>

Požadavky na skupinu podávající kolektivní žalobu a na kolektivní žalobu jako takovou

Právní úprava kolektivních žalob v Nizozemsku obsahuje požadavky na skupinu, jež kolektivní žalobu podává. Tyto požadavky zahrnují především otázky řízení skupiny, jejího financování a dostatečné reprezentativnosti. Podle čl. 305a nizozemského občanského zákoníku po změnách provedených zákonem o náhradě škody při kolektivní žalobě, je každá skupina podávající kolektivní žalobu povinna mimo jiné jmenovat tříčlenný řídicí orgán, dozorčí orgán a osobu, která povede účetnictví. Skupina je dále povinna si zřídit webové stránky, řádně komunikovat se svými členy a prokázat dostatečnou odbornou způsobilost k podání kolektivní žaloby a vedení řízení o ní. Osoby, které za skupinou stojí, nesmí sledovat vytvoření zisku.

Vedle požadavků na skupinu, která kolektivní žalobu podává, obsahuje zákon i nezbytné náležitosti vztahující se ke kolektivní žalobě jako takové. V tomto ohledu musí být mimo jiné zřejmé, že domáhání se svého nároku prostřednictvím kolektivní žaloby je v daném případě účinnější, než podání individuální žaloby všemi postiženými jednotlivci. To je podle čl. 1018c odst. 5 občanského soudního řádu po změnách provedených zákonem o náhradě škody při kolektivní žalobě splněno za následujících podmínek:

- a) Musí být splněny podmínky přípustnosti kolektivní žaloby podle čl. 305a nizozemského občanského zákoníku po změnách provedených zákonem o náhradě škody při kolektivní žalobě;
- b) Faktické skutečnosti a právní posouzení individuálních nároků musí být stejné nebo obdobné;
- c) Počet osob, které zamýšlejí podat kolektivní žalobu, musí být dostatečně vysoký;
- d) Pokud žaloba zní i na náhradu škody, musí být finanční zájem na přiznání nároku na náhradu škody u osob podávajících kolektivní žalobu buď jednotlivě, anebo v celkovém souhrnu požadovaných nároků dostatečně vysoký;
- e) Již v okamžiku zahájení řízení nesmí být zřejmé, že je žaloba zcela zjevně neopodstatněná.

Princip, na kterém je skupinová žaloba založena

V Nizozemsku je kolektivní žaloba založena na principu opt-out. Hlavním účelem uplatňování principu opt-out je, aby žalovaný po skončení soudního řízení o kolektivní žalobě nemusel čelit případným dalším žalobám ve vztahu ke stejnému skutku se stejným právním posouzením. Velikost žalující skupiny není v Nizozemsku zákonem omezena. V zásadě není účast v žalující skupině vyloučena ani u zahraničních subjektů, avšak jejich účast je naopak založena na principu opt-in. U jednoznačně identifikovatelných zahraničních subjektů lze z tohoto pravidla na jejich žádost uplatnit výjimku.

Institut výhradního zástupce

Kolektivní žaloba musí být vždy registrována. V případě, že se zformuje více než jedna skupina se záměrem podat kolektivní žalobu týkající se stejných skutkových okolností se stejným nebo obdobným právním posouzením, soud rozhodne o jmenování „výhradního zástupce“ všech těchto skupin, který za ně bude společně jednat.

Všechny skupiny však stále zůstanou zapojené do procesu, proto je nezbytné mezi nimi zajistit potřebnou koordinaci. Po jmenování výhradního zástupce se mohou členové skupiny rozhodnout skupinu opustit (zde se opět uplatní princip opt-out).

Povinnost pokusit se o dosažení dohody

Soud stranám sporu po jmenování výhradního zástupce stanoví určitou lhůtu, během níž se mají pokusit o vyjednání dohody (smíru). Pokud je dohoda (smíru) dosažena a dohoda je schválena jako závazná, mají členové skupiny další možnost skupinu opustit, jestliže se zněním dohody nesouhlasí (znovu projev zásady opt-out). Není-li dohoda (smíru) dosažena, pokračuje se v soudním řízení. Pokud to však soud považuje za vhodné, může i v takovém případě stranám nařídit, aby předložily svůj návrh na řešení sporu dohodou, na základě něhož pak soud může stanovit vyšší náhrady škody, je-li požadována.

Financování kolektivní žaloby

Financování kolektivní žaloby ze strany třetí strany je v Nizozemsku obecně přípustné. Soud má nicméně možnost iniciátory kolektivní žaloby požádat, aby mu prokázali, že mají dostatečné prostředky k pokrytí nákladů soudního řízení. Stejně tak může soud prověřit, zda mají dostatečnou možnost disponovat s řízením o žalobě v případě jejího financování třetí stranou. Třetí strana, která kolektivní žalobu financuje, tedy nemůže např. rozhodnout o tom, zda bude o požadovaných nárocích uzavřena dohoda (smír).

Nová právní úprava obsahuje mimo jiné také ustanovení, jež sleduje předcházení podávání zjevně nepodložených žalob. Konkrétně může soud podle čl. 1018l odst. 1 občanského soudního řádu po změnách provedených zákonem o náhradě škody při kolektivní žalobě pro tyto účely žalobci (skupině) nařídit úhradu vysoké finanční částky na nákladech na právní zastoupení protistrany, prokáže-li se, že byla kolektivní žaloba zjevně nepodložená. Výše této finanční částky je však současně zákonem omezena na maximálně pětkrát více, než je běžná výše přiznávaných nákladů soudního řízení.

Polsko

V Polsku dne 1. června 2017 vstoupil v účinnost nový zákon ze dne 7. května 2017 o změně některých zákonů za účelem usnadnění vymáhání pohledávek (*Ustawa z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności*)³². Tento zákon upravuje mimo jiné skupinovou žalobu.

Zákon má však v Polsku omezený rozsah působnosti. Skupinovou žalobu je tedy možné podat pouze v oblasti ochrany spotřebitele, odpovědnosti za vady výrobku a náhrady škody způsobené protiprávním jednáním. Z rozsahu působnosti zákona jsou však vyňaty také nároky vztahující se k ochraně osobních zájmů (např. právo na zdraví, svobodu, důstojnost či dobré jméno), a to z toho důvodu, že tyto nároky jsou již z povahy věci velmi individuální (osobní) a poškození by se proto jejich ochrany před soudem měli domáhat samostatně.

³² Zákon ze dne 7. května 2017 o změně některých zákonů za účelem usnadnění vymáhání pohledávek (*Ustawa z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności*) je v polském jazyce dostupný na: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000933/T/D20170933L.pdf>

Subjekty oprávněné podat skupinovou žalobu

Podat skupinovou žalobu může alespoň deset nebo více osob, které uplatňují svůj nárok založený na stejných nebo podobných skutkových okolnostech. Pokud je žalobou požadována úhrada finanční částky (např. z titulu náhrady škody), musí být finanční částka požadovaná každým členem skupiny srovnatelná s finančními částkami požadovanými ostatními členy. Srovnatelnosti požadovaných finančních částek však lze dosáhnout vytvořením podskupin, které vždy musí zahrnovat alespoň dva členy.

Skupinovou žalobou lze také podat návrh soudu na vydání deklaratorního rozsudku o oprávněnosti nároku, na základě kterého se pak jednotliví členové skupiny mohou individuálně domáhat úhrady finančních částek žalobami na plnění (pro případ, že finanční částky požadované ze strany členů skupiny nejsou stejné nebo srovnatelné).

Procesní postup

K rozhodnutí o skupinové žalobě je příslušný krajský soud, jenž zasedá v senátech složených ze třech soudců. Na řízení o skupinové žalobě se jinak vztahuje obecná právní úprava obsažená v občanském soudním řádu.

Žalobu může za skupinu podat některý z jejích členů (jako zástupce skupiny). Zástupce skupiny podává žalobu svým jménem, ale na účet celé skupiny. Zákon však neumožňuje, aby byl zástupcem skupiny někdo, kdo není jejím členem.

K podání skupinové žaloby je aktivně legitimován i regionální spotřebitelský ombudsman, který je orgánem veřejného práva, avšak pouze v rámci jeho pravomocí, jež jsou mu svěřeny zákonem. Pravomoc spotřebitelského ombudsmana zahrnuje např. mediaci v oblasti spotřebitelských sporů, poradenství v oblasti ochrany spotřebitele nebo vedení soudních sporů ve spotřebitelských záležitostech. Vzhledem k tomu, že se jedná o spotřebitelského ombudsmana, nemůže ve skupinové žalobě zastupovat osoby, které nejsou spotřebitelé.

Princip, na kterém je skupinová žaloba založena

Skupinová žaloba v Polsku je založena na principu opt-in. Po nabytí právní moci rozhodnutí o certifikaci provede soud oficiální oznámení o zahájení řízení o skupinové žalobě, které obsahuje informaci o stranách sporu, předmětu sporu, odměně právního zástupce a upozornění, že výsledek sporu bude závazný pro všechny členy skupiny, kteří se ke kolektivní žalobě připojí, a bude mít charakter věci pravomocně rozhodnuté (*rei iudicatae*). Oznámení o zahájení řízení o skupinové žalobě se zveřejňuje také v celostátním a regionálním tisku. Může však být rozhodnuto i o tom, že žádné další oznámení není třeba, protože se všichni potenciální členové skupiny již přihlásili.

Na základě oznámení o zahájení řízení o skupinové žalobě je v soudem stanovené lhůtě možné podávat písemné žádosti o připojení se ke skupině, adresované zástupci skupiny. Po uplynutí lhůty stanovené k připojení se ke skupinové žalobě soud rozhodne o složení skupiny, která bude stát na straně žalobce. Proti tomuto rozhodnutí se může odvolat žalovaný, který tím může zpochybnit legitimitu účasti některých jednotlivců v žalující skupině.

Financování kolektivní žaloby

Soudní poplatek za podání skupinové žaloby v Polsku činí 2 % z hodnoty požadovaného nároku, nejméně však 30 PLN a nejvíce 100 tisíc PLN. V praxi soudní poplatek platí zástupce skupiny, přičemž ostatní členové mu uhradí na ně připadající poměrnou část. Soudní poplatek může za skupinu před podáním žaloby také vybrat a uhradit její právní zástupce. Je-li žaloba podávána regionálním spotřebitelským ombudsmanem, soudní poplatek se nehradí.

Podstatnou část nákladů řízení o skupinové žalobě zpravidla představují náklady právního zastoupení. V Polsku je umožněno stanovit odměnu právního zástupce i v závislosti na úspěchu ve věci, avšak s maximálním limitem 20 % hodnoty přiznaného nároku. V praxi je však odměna právního zástupce zpravidla stanovena stejně jako v jiných soudních řízeních, tedy hodinovou sazbou nebo paušální odměnou.

Skupinové žaloby jsou v Polsku nejčastěji financovány samotnými členy skupiny, možnosti financování třetím subjektem jsou omezené a v praxi nejsou příliš rozšířené.

Při hrazení nákladů protistrany se uplatňuje princip „kdo prohraje, platí“. Soud však může tento princip v rozhodnutí o náhradě nákladů řízení mírně modifikovat, pokud např. strana, která neměla ve věci úspěch, podání žaloby nezavinila nebo byl procesní postup vítězné strany ve sporu nerozumný. Náklady právního zastoupení jsou hrazeny paušálně podle tarifního systému, bez ohledu na to, jaká byla smluvní odměna sjednaná mezi advokátem a jeho klientem (žalobcem či žalovaným). Pokud je tedy před podáním skupinové žaloby s právním zástupcem dohodnuta odměna závislá na úspěchu ve věci (která může činit maximálně 20 % hodnoty přiznaného nároku), budou muset částku nad rámec přisouzené náhrady nákladů řízení právnímu zástupci uhradit členové skupiny vystupující na straně žalobce.

Použité zdroje

Literatura

MARIUSZ, Maciejewski. Overview of existing collective redress schemes in EU Member States. *DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES: POLICY DEPARTMENT A: ECONOMIC AND SCIENTIFIC POLICY*. Brussels: European Parliament, 2011.

TULIBACKA, Magdalena. *Focus on Collective Redress: Poland*. London: British Institute of International and Comparative Law, 2017.

DODDS-SMITH, Ian a Alison BROWN. Class and Group Actions 2018. *International Comparative Legal Guides*. London, 2017.

TJON-EN-FA, Evelyn a Annemetje KOBURG. *Mass Claims Act Provides Additional Opportunities for Collective Redress in the Netherlands: If the Mass Claims Act becomes law in late 2019, the Netherlands will be ahead of its neighbours on collective redress*. Bird & Bird, 2019.

VAN REST, Carlijn a Bas KEIZERS. *A Collective Action for Damages in the Netherlands is a fact!*. Amsterdam: Hogan Lovells Publications, 2019.

Právo EU a legislativa členských zemí

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - „Směrem k evropskému horizontálnímu rámci pro kolektivní právní ochranu“, ze dne 11. června 2013, KOM(2013) 0401, dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1516800218439&uri=CELEX:52013DC0401>

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 2. února 2012 k dokumentu „Směrem k soudržnému evropskému přístupu ke kolektivnímu odškodnění“ (2011/2089(INI)) je dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0021+0+DOC+XML+V0//CS>

Doporučení Komise ze dne 11. června 2013 o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie, C(2013) 3539/3, dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0396&from=CS>

Belgický obchodní zákoník (*Code de droit économique*), je ve francouzském jazyce dostupný na: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2013022819&table_name=loi

Německý zákon o modelových sporech na kapitálových trzích (*Gesetz über Musterverfahren in kapitalmarktrechtlichen Streitigkeiten (Kapitalanleger Musterverfahrensgesetz - KapMuG)*), dostupný na: https://www.gesetze-im-internet.de/kapmug_2012/BJNR218210012.html

Německý zákon o soudních příkazech týkajících se práv spotřebitelů a dalších porušení předpisů (*Gesetz über Unterlassungsklagen bei Verbraucherrechts- und anderen Verstößen*), dostupný na: <http://www.gesetze-im-internet.de/uklag/>

Německý zákon proti nekalé soutěži, *Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (Unlauterer Wettbewerb-Gesetz-UWG)*, dostupný na: https://www.gesetze-im-internet.de/uwg_2004/BJNR141400004.html

Německý zákon o doplňujících pravidlech pro nápravná opatření v záležitostech životního prostředí v souladu se směrnicí 2003/35/ES, *Gesetz über ergänzende Vorschriften zu Rechtsbehelfen in Umweltangelegenheiten nach der EG-Richtlinie 2003/35/EG*, dostupný na: <http://www.gesetze-im-internet.de/umwrg/>

Rozsudek německého Spolkového ústavního soudu ze dne 12. prosince 2006, sp. zn. 1 BvR 2576/04 je v německém jazyce dostupný na: http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2006/12/rs20061212_1bvr257604.html

Rakouský občanský soudní řád (*Zivilprozessordnung*) je v německém jazyce dostupný na: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001699>

Rakouský zákon o ochraně spotřebitele (*Konsumentenschutzgesetz*) je v německém jazyce dostupný na: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002462>

Francouzský spotřebitelský zákon (*Code de la consommation*), dostupný na: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=459A6FE949C1526CC9798520D36F30DA.tplgfr31s_1?idSectionTA=LEGISCTA000032224751&cidTexte=LEGITEXT000006069565&dateTexte=20180123

Francouzský měnový nebo finanční zákoník (*Code monétaire et financier*), dostupný na: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=0EC455158237AE9A328B52FF52B7D4F>

[3.tplgfr31s_1?idSectionTA=LEGISCTA000006154597&cidTexte=LEGITEXT000006072026&dateTexte=20180123](https://www.legislativa.it/legisdettaglio.aspx?idSectionTA=LEGISCTA000006154597&cidTexte=LEGITEXT000006072026&dateTexte=20180123)

Italský spotřebitelský zákon (*Codice del consumo*), dostupný na: <http://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2005-9-6;206>

Polský zákon ze dne 7. května 2017 o změně některých zákonů za účelem usnadnění vymáhání pohledávek (*Ustawa z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności*) je v polském jazyce dostupný na:

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000933/T/D20170933L.pdf>

Nizozemský zákon ze dne 20. března 2019, kterým se mění občanský zákoník a občanský soudní řád tak, aby bylo možné požadovat náhradu škody kolektivní žalobou (zákon o náhradě škody při kolektivní žalobě) (*Wet van 20 maart 2019 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering teneinde de afwikkeling van massaschade in een collectieve actie mogelijk te maken* (*Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie*)) je v holandštině dostupný na: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2019-130.html>